

Poliittinen ohjelma
Hyväksytty puoluekokouksessa 23.5.2010
ohjelma netissä: www.vihreat.fi/poliittinenohjelma

Vihreä tehtävä 2010–2014

Sisällysluettelo

Vihreä laatuyhteiskunta on ekologinen työn ja hyvinvoinnin yhteiskunta	1
Operaatio Maa.....	2
Ilmaston lämpeneminen pitää pysäyttää.....	2
Luontoarvoista on pidettävä kiinni	3
Rakastamme elämää: tavoitteena jokaisen hyvinvointi.....	4
Ketään ei saa syrjiä.....	4
Vihreä laatuyhteiskunta on hyvinvointivaltio	6
Vihreä laatuyhteiskunta tarjoaa kestävää taloutta, työtä ja hyvinvointia	10
Vihreä talouspolitiikka luo kestävä perustan uudelle hyvinvointiyhteiskunnalle	10
Oikeudenmukaisuutta ja elämänlaatua.....	13
Vihreä verouudistus.....	14
Vihreys on vastuuta koko maailmasta.....	15

Vihreä laatuyhteiskunta on ekologinen työn ja hyvinvoinnin yhteiskunta

Haluamme peruskorjata nykyisestä määräyhteiskunnasta laatuyhteiskunnan. Laatuyhteiskunnassa ei aina tarvitse tehdä enemmän, vaan paremmin. Laatu tarkoittaa palveluita ja kestäviä tuotteita, jotka eivät tuhlaa energiaa ja luonnonvaroja. Työelämässä laatu tarkoittaa reiluutta, tasa-arvoa ja viihtymistä – ja sitä, että kaikki voivat osallistua. Elämänlaatua parantaa se, että on enemmän aikaa perheelle ja läheisille.

Haluamme kivijalkakauppoja, kotipalveluita, kylätaloutta sekä edistää ympäristöteknologian ja tietokonepelien vientiä. Haluamme, että ostetut tavarat kestävät kotiinkuljetuksen lisäksi myös käyttöä, ja haluamme, että niitä voi korjata tai korjauttaa ammattilaisilla. Työtä on edelleen voitava tehdä käsillä, ja myös ilman niitä, sillä vihreä laatuyhteiskunta on jokaisen yhteiskunta.

Vihreän politiikan tavoitteena on peruskorjata yhteiskunta lempeämmäksi, tasa-arvoisemmaksi ja ympäristöystävällisemmäksi. Kertakäytöstä on siirryttävä kestävyteen: tuotteiden, tavaroiden, luonnon ja ilmaston on kestävä sukupolvelta toiselle.

Haluamme ekotehokkaan talouden, joka perustuu palveluihin, tietoon ja osaamiseen, ja jossa nykyistä terveemmät ja pitkäikäisemmät ihmiset voivat vaikuttaa omaan elämäänsä.

Haluamme monimuotoisemman luonnon, vivahteikkaamman lähiympäristön ja rikkaamman kulttuuriympäristön.

Haluamme maailman, jossa lasten on hyvä elää.

Haluamme lisää hiekkalaatikoita, enemmän nurmikkoa ja vähemmän asfalttia.

Haluamme lisää oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa, vähemmän köyhyyttä ja osattomuutta.

Haluamme hyvää ja tehokasta hallintoa, vähemmän byrokratiaa ja enemmän vastinetta verorahoille.

Haluamme antaa elollisille olennoille paremmat mahdollisuudet elää täyttä elämää ja toteuttaa omia mahdollisuuksiaan. Muillekin kuin vain ihmisille.

Tässä ohjelmassa kuvataan peruskorjaussuunnitelmaa, jota toteutamme. Paikallisesti, kansallisesti ja yleismaailmallisesti.

Operaatio Maa

Planeetta B ei ole olemassa, ainokaisesta on pidettävä hyvää huolta. Vihreä politiikka ottaa huomioon luonnon ja ympäristön kestävyuden kaikkialla – puhutaan sitten työstä, ruoan tuotannosta, asumisesta, kulutuksesta, liikkumisesta tai lämmityksestä. Luonto on elämämme ja hyvinvointimme perusta, josta haluamme huolehtia paitsi itsemme, myös sen itsensä takia.

Ilmaston lämpeneminen pitää pysäyttää

Ilmastonmuutos on vakava uhka. Sen torjumiseksi on tehtävä kestävästi kaikki mahdollinen. Ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen edellyttää sitä, että vähennämme ilmastopäästöjä vuoden 1990 tasosta 40 % vuoteen 2020 mennessä ja 90 % vuoteen 2050 mennessä. Se on mahdollista, mutta se vaatii paljon: talouden rakenteiden, infrastruktuurin ja elämäntapamme uudistamista.

On säädettävä ilmastolaki, jossa määritellään vuosittaiset päästövähennykset. Tällä varmistetaan päästöjen vähentäminen riittävän nopeasti. Lisäksi on ahkeroitava kattavan, reilun ja kunnianhimoisen kansainvälisen ilmastopöytäkirjan aikaansaamiseksi. Suomen ja Euroopan unionin on oltava edelläkävijöitä. Asialla on kiire.

Suomessa on vaihteittain siirryttävä kokonaan uusiutuvaan energiaan - ja siirtymä on aloitettava nyt. Parhaat tavat vähentää energiantuotannosta aiheutuvia päästöjä ovat energiansäästö ja energiatehokkuuden olennainen lisääminen. Tavoitteenamme on siirtyä asteittain kokonaan päästöttömään energiajärjestelmään ja henkilöliikenteeseen. Saastuttavan turpeen tukeminen veronmaksajien varoin on lopetettava. Suomen on irtauduttava öljyriippuvuudesta vuoteen 2030 mennessä.

Myös kunnilla on vastuu ilmastosta. Yhdyskuntien energiatehokkuutta on parannettava kaavoituksen avulla. Asuinalueista on tehtävä sellaisia, että ne kannustavat ihmisiä liikkumaan kävellen, pyörällä ja joukkoliikenteellä. Kaavoituksen on tuettava lähipalveluita, jotta jokaista ostosta ei tarvitse lähteä hakemaan automarketista. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää taloudellista ohjausta, normeja ja tietoa kestävien valintojen tueksi. Ilmastopäästöjen vähentämisen on oltava helppoa ja halpaa.

Ilmastonmuutoksen torjumiseen tähtäävien ratkaisujen on oltava kestäviä. Bioenergian lisääminen ei saa johtaa muihin ympäristöongelmiin. Riskialttiin ydinvoiman lisärakentamista ei tarvita

lainkaan, koska päästöjen vähentämiseen on parempia ratkaisuja.

Ydinenergian vastuulaki on saatettava voimaan. Rakennuttajan korvausvastuuta ydinvoimalaonnettomuuden varalta ei saa rajoittaa, vaan rakennuttajan on korvattava vahingot kokonaan. Tämä nostaisi vakuutusten ja sitä kautta sähkön hinnan vastaamaan todellisia kustannuksia, eikä niitä jätettäisi veronmaksajien ja tulevien sukupolvien niskoille.

Luontoarvoista on pidettävä kiinni

Luonnonsuojelu ei saa jäädä ilmastopolitiikan jalkoihin. Päästöjä on vähennettävä, mutta lisäksi on tärkeätä panostaa perinteiseen luonnon- ja ympäristönsuojeluun, kansallispuistoihin, luonnon monimuotoisuuteen, metsiin ja vesistöihin.

Vesistöjen suojelemiseksi on puututtava maatalouden päästöihin ja säädettävä sitovat päästövähennystavoitteet. Maatalouden ympäristötuet on uudistettava ja niitä on myönnettävä pääosin niille peltoalueille, joilla ravinteiden huuhtoutumisriski vesistöihin on suurin. Jätevesien puhdistusta on edelleen tehostettava. Uusia asuin- ja teollisuusalueita suunniteltaessa pitää kaavoituksessa ja rakennuslupaehdoissa huomioida sade- ja sulamisvesien vaikutus luontoon.

Suomen on edistettävä Itämeren hyvinvointia aktiivisesti niin sisä- kuin ulkopolitiikassakin. Maatalouden, laivaliikenteen ja asutuskeskusten päästökuormitusta on vähennettävä. Itämeren maat tarvitsevat yhdenmisen merialueiden käytön ja hoidon systemaattiset suunnitelmat ja niiden toteuttamiseen vaadittavat hallintorakenteet. Lisäksi EU:ssa on toteutettava maatalouden ympäristötukijärjestelmän uudistus. Suomen on luotava pysyvä toimielin suunnittelemaan ja koordinoimaan merenkäyttöä. Pelkkä ministeriöiden välinen löyhä yhteistyö ei ole riittävän tehokasta.

Olemassa olevan vesivoiman käyttöä voidaan tehostaa, mutta lisärakentamista ei tarvita. Kollajan ja Vuotoksen altaat tuhoaisivat toteutuessaan korvaamattomia elinympäristöjä ja ekologisia kokonaisuuksia. Siihen meillä ei ole varaa. Virtavesiluonnon kannalta haitallisimmat pienet vesivoimalat voidaan jopa purkaa. Pohjavesien suojelun lainsäädäntö on Suomessa muutettava täysimääräisesti EU:n pohjavesidirektiivin edellyttämälle tasolle.

Vaikka ympäristösäädökset olisivatkin kunnossa, on usein ongelmia niiden toimeenpanossa. Ympäristörikkeistä ja -rikoksista tulee säätää asianmukaiset seuraamukset. Ympäristöhallintoa on vahvistettava. Ympäristökeskukset on palautettava ympäristöministeriön alaisuuteen. Näin päätöksiä voidaan todella tehdään myös ekologisista kriteereistä. Lisäksi valvovat viranomaiset tarvitsevat lisää valtuuksia, jotta säädökset toteutuvat myös käytännössä.

Luonnon monimuotoisuuden väheneminen on pysäytettävä. Suomen eliölajeista joka kymmenes on jo uhanalainen. Mustikan esiintymät ja metson kannat ovat taantuneet nopeasti tehometsätalouden vuoksi. Tarvitsemme edustavan, laajoja ja yhtenäisiä suojelualueita käsittävän verkoston, joka on kansallinen ylpeydenaihe. Vähintään kymmenen prosenttia maa- ja vesiekosysteemeistä on edustavasti suojeltava myös Oulu–Joensuu-linjan eteläpuolella. Talousmetsien hoitoa on pehmennettävä niin, että yhden puulajin pelloista tulee monimuotoisia elinympäristöjä.

Metsänomistajille on tarjottava virkistys- ja luontoarvoja huomioivia keinoja metsänhoitoon. Etelä-Suomen metsien suojeluohjelma Metson toteutusta on jatkettava ja sille on varattava merkittävästi enemmän määrärahoja. Metsänomistajien on voitava halutessaan suojella metsiä. Valtion, kuntien ja yhteisöjen on huolehdittava metsäluonnon monimuotoisuudesta omissa metsissään.

Perinnebiotoopeissa elää jopa kolmasosa Suomen uhanalaisista lajeista. Niittyjen ja metsälaitumien rapistuminen ja umpeenkasvu on saatava pysähtymään, ja uusia perinnebiotooppeja on perustettava lisää. Valtiovallan olisi otettava enemmän vastuuta näiden alueiden ylläpidosta, sillä tällä hetkellä perinnebiotooppien kohtalo lepää lähinnä vapaaehtoisten harteilla.

Laaja ojitus on muuttanut suomalaiset suot hiilinieluista päästöjen lähteiksi. Samalla on tuhottu kokonaisia ekosysteemejä. Jäljellä olevan suoluonnon suojelua on lisättävä ja ojitettuja soita on ennallistettava.

Äärimmäisen uhanalaisen saimaannorpan elinalueilla verkkokalastus on kiellettävä. Susien ja muiden suurpetojen salametsästys on saatava loppumaan parantamalla valvontaa ja lisäämällä törkeä tekemuoto metsästys- ja eläinsuojelulakiin. Petovahinkojen omavastuu pitää poistaa ja vahinkoja on ehkäistävä ennalta mm. petoaidoin.

Luonto on Vihreille sydämen asia, ja sitä on suojeltava myös luonnon itsensä takia.

Rakastamme elämää: tavoitteena jokaisen hyvinvointi

Ihmiset viihtyvät elämässään, jos saavat rakentaa sitä itse. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia on lisättävä, myös vaalien välillä. Kannatamme kansalaisaloitteita ja kansanäänestyksiä kaikessa päätöksenteossa. Valmistelun on oltava läpinäkyvää: asioista on voitava keskustella julkisesti jo ennen päätöksiä. Päätöksentekoa tukevan tiedon on oltava helposti saatavilla.

Kaupunginosavaltuustoja pitää voida perustaa suurissa kaupungeissa.

Vihreät tukevat omatoimista yhteisöllisyyttä. Se luo hyvinvointia ja tuo mielekkyyttä elämään. Me uskomme ihmisiin ja vapauteen sen kaikissa muodoissa. Kasvava vapaus tarkoittaa myös ihmisten kasvavaa vastuullisuutta. On voitava yrittää ja ottaa riskejä, on saatava epäonnistua. Yhteiskunnan turvaverkon on huolehdittava siitä, että epäonnistuneekin pystyvät nousemaan uudelleen jaloilleen.

Mielekkäitä elämäntapoja voidaan rakentaa alhaalta, omaehtoisesti ja ihmislähtöisesti, jos tarjotaan fyysisiä ja virtuaalisia tiloja toiminnalle, tuetaan kulttuurin vapaata kenttää ja helpotetaan yhteisöllistä asumista.

Ketään ei saa syrjiä

Jokaisella ihmisellä on oikeus yhteiskunnan tasa-arvoiseen jäsenyyteen. Kaikki kuuluvat johonkin vähemmistöön, mutta yhdenvertaisuudesta hyötyvät myös enemmistöt. Yhdenvertaisuus merkitsee kaikille vapautta olla oma itsensä. Pidämme oikeudenmukaisena sellaista yhteiskuntaa, jossa mahdollisuudet ovat tasa-arvoisia, ja jossa tasa-arvo toteutuu myös käytännössä.

Suomen kielellistä monimuotoisuutta ja kaksikielisyyttä tulee tukea ja edistää. Koulutuksen ja peruspalveluiden saanti molemmilla kansalliskielillämme on edelleenkin taattava. Kielellisten vähemmistöjen mahdollisuuksia oppia ja käyttää äidinkieliään on lisättävä. Saamelaiskielten, romanin ja viittomakielen käyttäjien oikeudet on turvattava.

Vammaisilla ja pitkäaikaissairailta on oikeus täyteen elämään. Vaikeasti vammaisilla tulee olla subjektiivinen oikeus tarpeellisiin avustaja- ja tukipalveluihin. Vammaiselle lapselle tulee turvata hänen omien mahdollisuuksiensa mukaan opetus lähikoulussa yhdessä ikätovereidensa kanssa.

Vammaisten työllistymistä on tuettava. Työhaluiset vammaiset saadaan työelämään parantamalla

työpaikkojen esteettömyyttä, lisäämällä tulkki- ja avustajapalveluita sekä kuntoutusta ja lisäämällä sosiaaliturvan ja työaikojen joustavuutta. Oikeasti työllistymiseen tähtäävää kouluttautumista on parannettava ja vammaisten ja muiden osatyökykyisten opinto-ohjausta on kehitettävä. Valtion on annettava verohelpotuksia niille työnantajille, jotka työllistävät vajaakuntoisia.

Rakentamisen, liikenteen ja tietotekniikan esteettömillä ratkaisuilla helpotetaan kaikkien ihmisten elämää. Mihin vammaisen pääsee pyörätuolilla, pääsee myös ikäihminen rollaattorilla tai isä lastenrattaiden kanssa.

Vihreiden tavoite on murtaa sukupuolia kahlitsevat kulttuuriset rakenteet. Jokaisella on oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin sukupuolestaan ja sen ilmaisutavasta riippumatta. Miehillä pitää olla oikeus pidempään isyysvapaisiin ja huoltajuuskiistoja on käsiteltävä tasapuolisemmin.

Työelämässä on pyrittävä yhdenvertaisuuteen. Samasta työstä on maksettava sama palkka, ja alipalkkattujen naisvaltaisten alojen asemaa pitää parantaa. Perusteettomiin pätkätöihin on puututtava.

Tasa-arvoa tarvitaan kaikilla tasoilla. Suomalaisten pörssiyritysten hallituksiin on saatava sukupuolikiintiöt. Vihreät haluavat lisätä sukupuolten tasapuolista edustusta myös ay-liikkeen ja työnantajajärjestöjen johtopaikoilla, vähintään alakohtaisen sukupuolijakauman mukaisesti. Kunnanvaltuustojen ja -hallitusten sekä lauta- ja johtokuntien puheenjohtajille tulee asettaa 30 prosentin sukupuolikiintiöt.

Vanhemmuuden kustannukset on jaettava kaikkien työnantajien kesken. Vanhempainvapaan kokonaiskesto on pidennettävä, vanhempainrahaa on korotettava ja vapaan sisältöä on muutettava siten, että kuusi kuukautta kiintiöidään äidin käyttöön, kuusi toisen vanhemman ja kuusi kuukautta vanhempien yhteisellä päätöksellä jaettavaksi. Yhden vanhemman perheissä vanhempainvapaiden on oltava täysimääräisesti lapsen ainoan vanhemman käytettävissä. Yhden vanhemman perheisiin luetaan myös perheet, joissa lapsi ei ole kirjoilla, mutta joissa hän tosiasiallisesti asuu säännöllisesti. Vanhempainvapaan joustavuutta on lisättävä siten, että vanhempien on nykyistä helpompi tehdä lyhennettyä työpäivää tai työviikkoa perheen tarpeiden mukaan.

Kannatamme käytäntöjä, jotka vahvistavat miesten mahdollisuuksia ja oikeuksia toimia aktiivisina vanhempina lapsilleen ja osallistua hoivatyöhön. Lapsilla on oikeus vanhempiinsa ja vanhemmilla vanhemmuuteen myös eron jälkeen.

Sateenkaariperheiden ei-synnyttävälle vanhemmille on säädettävä automaattinen oikeus isyyslomaa ja -rahaa vastaavaan synnytyslomaan lapsen syntymän välittömään yhteyteen. Myös etävanhemmilla on oltava oikeus vanhempainvapaisiin. Biologisten vanhempien lisäksi myös sosiaalisen vanhemman asema on tunnustettava lainsäädännössä, jotta lapsella on oikeus ainakin kahteen elättäjään ja omiin merkitseviin läheissuhteisiinsa myös perhetilanteen muuttuessa.

Vuorovanhemmuus on mahdollistettava lailla. Yksinhuoltajat, etä- ja vuorovanhemmat tarvitsevat erityistä huomiota ja taloudellista tukea osakseen.

Perheitä on kohdeltava yhdenvertaisesti. Yhteiskuntaa ja sen järjestelmiä rakennettaessa on lähdettävä siitä, että on muitakin perhemuotoja kuin vain normina pidetty ydinperhe. Suomeen tarvitaan sukupuolineutraali avioliittolaki. Samaa sukupuolta olevilla pareilla pitää olla mahdollisuus avioliittoon ja täydet adoptio-oikeudet. Samaa sukupuolta olevien avoliitot on saatettava tasa-arvoiseen asemaan eri sukupuolta olevien avoliittojen kanssa. Kasvava määrä ihmisiä elää yksin, ja ihmiset elävät yhdessä monin muinkin tavoin kuin pariskuntina ja perheinä. Yhteiskuntamme täytyy tuntua omalta elämäntavasta riippumatta.

Väkivallan kulttuuri on kitkettävä Suomesta. Lähisuhdeväkivallan ja viharikosten tunnistamista, tilastointia ja torjumista on parannettava.

Väkivallan uhan alla eläviä on suojeltava kaikissa tapauksissa ja turvakotien määrää pitää lisätä. Väkivallan tekijöille ja väkivaltaa kohdanneille on oltava saatavilla riittävästi tukipalveluita ja apua. Turvan ja tuen on tavoitettava myös maahanmuuttajat. Seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön rangaistuksia on kovennettava erityisesti alaikäisiin kohdistuvissa tapauksissa.

Kouluihin tarvitaan järjestelmällistä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Opetuksen tulee olla sukupuolisensitiivistä ja seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus on otettava huomioon opetuksessa. Opettajien tulee olla tietoisia sukupuolen merkityksestä, jotta he pystyvät purkamaan siihen liittyviä itsestään selviä odotuksia. Kouluissa on opetettava kunnioittamaan erilaisuutta – silloinkin, kun on itse erilainen.

Koulujen uskonnonopetus on korvattava kaikille yhteisellä yleisellä katsomusaineella. Katsomuksien tasa-arvoa on kunnioitettava kaikissa tilanteissa. Maailmankatsomuksen ja uskonnon vapautta on puolustettava ja valtion tulee kohdella kaikkia uskonnollisia yhteisöjä tasaveroisesti. Kirkon varojen kerääminen yhteisöveron avulla tulee lopettaa ja kirkon lakisääteiset tehtävät tulee siirtää valtion ja kuntien hoidettavaksi.

Vihreiden maahanmuuttopolitiikka perustuu inhimillisyyteen. Suomeen saa tulla etsimään työtä, turvaa ja parempaa elämää. Vihreille monikulttuurisuus ei ole ideologia vaan tapahtunut tosiasia. Suomessa asuu ihmisiä, jotka ovat lähtöisin erilaisista etnisistä, kulttuurisista ja uskonnollisista taustoista. Meille kaikille kuuluu vapaus olla omanlaisiamme, ajatella itse ja hakeutua haluamiimme alakulttuureihin ilman negatiivista leimaamista. Maan tavat ovat monet ja moninaisuus on voimavara. Vähemmistöillä on oikeus säilyttää oma kielensä ja kulttuurinsa siinä missä enemmistöilläkin.

Yhdessä eläminen edellyttää kaikilta sitoutumista demokratiaan, tasa-arvoon ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Poikkeuksia tai erivapauksia ei myönnetä millään kulttuurisella perustelulla kenellekään.

Sotaa tai vainoa pakenevat ihmiset tarvitsevat apua, turvaa ja tukea. Ei ole sattumaa, että turvapaikanhakijoita saapuu eniten juuri Afganistanista, Irakista ja Somaliasta. YK:n pakolaisstatuksen saaneiden auttaminen on kehitysavun antamiseen rinnastettava velvollisuus, josta Suomi ei saa luistaa. Turvapaikkajärjestelmän on toimittava tehokkaasti. Samalla on taattava jokaiselle hakijalle oikeusturva. Vihreät kannattaa EU:n yhteistä turvapaikkapolitiikkaa.

Suomeen töihin tulemiseen pitää olla laillisia reittejä. Tämä on paras keino välttää työelämän harmaata taloutta ja huolehtia työntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta.

Muuttoliikkeet aiheuttavat myös haasteita, joihin tarvitaan ratkaisuja. Avainasemassa ovat päätöksentekoon osallistuminen, työllistymisen ja syrjinnän ehkäisy. Kielen oppiminen on kotoutumisen avain; siksi jokaisella maahan asettuvalla pitää olla mahdollisuus saada hyvää suomen tai ruotsin opetusta. Kielen oppiminen on oikeus ja kielitaidon avulla voi hyödyntää demokraattisia oikeuksiaan ja osallistua aktiivisesti.

Vihreä laatuylhteiskunta on hyvinvointivaltio

Vihreät haluavat, että kaikille kuuluvan hyvinvoinnin periaatteesta pidetään kiinni. Yhteiskunta voi yhtä hyvin kuin sen huono-osaisimmat jäsenet.

Haluamme, että vanhuksat saavat laadukasta hoivaa ja huolenpitoa. Päiväkotien ja koulujen pitää olla turvallisia, niissä on oltava riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa ja ryhmien on oltava riittävän pieniä. Terveyskeskuksesta pitää saada aikoja ja terveyspalveluiden pitää olla koko väestön ulottuvilla laadusta tinkimättä.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan on lähdettävä varhaisesta puuttumisesta ja ennaltaehkäisystä.

Esimerkkeinä tästä ovat muun muassa terveystietokioski- ja terveysautopalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalveluista tiedottaminen. Ongelmien ennakoiminen pelastaa syrjäytymisvaarassa olevia, tuo lisää terveitä elinvuosia ja säästää rahaa. Syrjäytymistä synnyttävät riskitekijät on tunnistettava ja minimoitava. Monia terveysongelmia voidaan ehkäistä terveellisillä elämäntavoilla. Terveellinen ruoka, vähäpäänteinen elämäntapa ja liikunta ovat asioita, joita kannattaa edistää muun muassa rasva-, sokeri- ja alkoholiverotuksella. Kasvisruokaa on lisättävä kaikissa julkisissa ruokaloissa. Kaikissa oppilaitoksissa on oltava vähintään yksi kasvisruokapäivä viikossa.

Oppilashuoltoa ja kouluterveydenhuoltoa tulee kehittää kaikilla opintoasteilla lisäämällä terveydenhoitajien, koulupsykologien ja opinto-ohjaajien määrää ja keskinäistä yhteistyötä. Kuntia on kannustettava terveyden edistämiseen ja varhaiseen puuttumiseen valtionosuuksilla. Ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhoito tulee siirtää kunnilta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) järjestettäväksi. Lisäksi ammattikorkeakoulujen on järjestettävä liikuntamahdollisuuksia opiskelijoilleen.

Erikoissairaanhoidon, perusterveydenhoidon ja sosiaalihuollon yhteistoimintaa on vahvistettava. Hyvinvointipalveluiden järjestäminen on toteutettava demokraattisesti ja rahoitusmalli ei saa kannustaa eri toimijoita siirtämään kustannuksia toisten maksettavaksi. Kuntien ja valtion rahat sekä Kelan sairausvakuutus on kerättävä yhteiseen pottiin. Tällöin vastuu hyvinvointipalveluista voidaan siirtää peruspalvelupiireille, maakunnille tai noin miljoonan asukkaan hyvinvointipiireille.

Vastuuta palveluiden laadusta ei voi ulkoistaa. Palvelut kannattaa ostaa ulkopuolelta silloin, kun se on perusteltua, mutta ensisijaisesti on keksittävä keinot tuottaa julkisia palveluita tehokkaasti ja tarvittaessa uusin tavoin.

Tuottavuus syntyy resurssien paremmasta käytöstä. Sosiaali- ja terveyspalvelut muodostavat suurimman osan kuntien budjeteista. Niistä löytyvät myös parhaat mahdollisuudet tehdä asioita paremmin ja tehokkaammin. Lääkäri on kallis mikrotukihenkilö. Sosiaali- ja terveysalojen päällekkäisten tietojärjestelmien yhdenmukaistaminen ja yhteensopivuus parantaa tehokkuutta ja vähentää virheitä. Tuottavuus syntyy motivoituneista ihmisistä, tietotekniikan tehokkaasta hyödyntämisestä ja byrokratian karsimisesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta tekee vaativaa työtä. Heidän jaksamisestaan on huolehdittava paremmin. Julkisella sektorilla tarvitaan parempaa johtamista sekä mahdollisuuksia uralla etenemiseen ja oman työn sisällölliseen kehittämiseen. Työn pitää myös joustaa elämäntilanteen mukaan. Julkisen sektorin on näytettävä esimerkkiä, eikä sen tule olla suurin pätkätyön teettäjä.

Haluamme ihmisille enemmän ja parempia vuosia, asuinpaikasta riippumatta.

Perusterveyspalvelut on saatava lähelle asiakasta ja terveydenhuollossa on päästävä korjaavista palveluista ennaltaehkäisyyn. Suurten terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen on asetettava terveyspolitiikan keskeisimmäksi tavoitteeksi, jotta esimerkiksi duunarimies ei kuolisi kuutta vuotta toimihenkilömiestä aiemmin. Terveydenhuollon ja sosiaalitoimen yhteistyöstä on tehtävä saumatonta, sillä hyvinvointiin vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin vain terveys.

Mielenterveys- ja päihdetyössä on panostettava ennakoivaan hoitoon. Mielenterveystyössä on satsattava varhaiseen hoitoon ja arkisen hyvinvoinnin tukemiseen. Meillä ei ole varaa menettää

4000 ihmistä vuodessa työkyvyttömyyseläkkeelle masennuksen vuoksi. Ongelmat näkyvät jo varhain, mutta niihin puututaan vasta kriisivaiheessa. Se on sekä epäinhimillistä että kallista. Tarvitaan lisää matalan kynnyksen palveluita, joista on helppo hakea apua mielenterveys- tai päihdeongelmiin. Terveyskeskuksiin tarvitaan lisää osaamista mielenterveysongelmien tunnistamiseen. Jokaisen mielenterveyshoitoa tarvitsevan on sitä myös saatava. Ajoissa.

Lääkehoito ei saa olla ensisijainen ja ainoa vaihtoehto mielenterveysapua hakevalle. Psykoterapian hoitovastuun tulee kantaa aina lääkärin läheteestä terapiaan pääsyyn. Avohoidolla voidaan korvata laitoshoidon, mutta se vaatii resurssien selvää lisäämistä avohoidon puolelle.

Päihdeongelmiin on saatava apua nopeasti. Tällä hetkellä vakavista huumausaineongelmista kärsivät joutuvat odottamaan hoitoon pääsyä kauan, jos palvelua edes on tarjolla. Hoitoon on asuinpaikasta riippumatta voitava hakeutua heti ja ilman pelkoa rangaistuksesta.

Vanhimmat tarvitsevat laadukasta hoitoa ja tukea. Kotona asumista kannattaa suosia niin kauan kuin se on mielekästä. Omaishoito ja kotipalvelut tulevat myös edullisemmaksi kuin vanhusten sijoittaminen vanhainkoteihin tai hoitolaitoksiin. Huonokuntoisille vanhuksille on kuitenkin oltava tarjolla riittävästi vanhainkotipaikkoja, ja niiden jonottamiseen ei saa kulua vanhuksen viimeiset elinkuukaudet. Omaishoitajille on taattava tukea, mahdollisuus vapaapäiviin ja koulutukseen. Omaishoidon tuki on siirrettävä Kelalle, jotta kuntakohtaiset erot poistuvat. Ikäihmisten ja heidän lastensa asettumista samalle paikkakunnalle on edistettävä. Myös vanhusten on saatava valita asuinpaikkansa ja päivärytmiensä. Pariskuntien on saatava asua yhdessä.

Eläkeläiset ovat muutakin kuin vanhuksia. Suurten ikäluokkien ikääntyminen tuottaa erilaisia tapoja elää eläkeläisenä. Siihen täytyy tarttua mahdollisuutena. Eläkejärjestelmä ei saa olla työelämän epäoikeudenmukaisuuksien jatke, vaan sen on turvattava hyvä elämä niin pienempi- kuin parempituloisillekin. Kehittynyt eläkejärjestelmä ei tuota vain eläkepommia, vaan myös uuden suuren ja kohtuullisia ansioita nauttivan ihmisryhmän jolla on aikaa ja varaa käyttää palveluja ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Yksityistä sektoria on kannustettava tuottamaan uudentyyppisiä ikääntyvien palveluita, jotka työllistävät ja samalla parantavat eläkkeelle siirtyneiden ihmisten elämänlaatua. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa julkisten vanhuspalveluiden alasajoon.

Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun rahoitus tulee turvata koko maassa. Vahva ja valtakunnallisesti yhtenäinen peruskoulu on Suomen yhteiskunnallisen yhdenvertaisuuden kulmakiviä. Laadukas esi- ja perusopetus lähikouluineen takaa tasa-arvoiset lähtökohdat jatkokoulutukseen hakeutuville nuorille. Kunnille on turvattava riittävät resurssit yleisen, tehostetun ja erityisen tuen järjestämiseksi kaikkialla, missä sitä tarvitaan. Myös oppilaiden, jotka ovat jollakin alalla poikkeuksellisen lahjakkaita, täytyy voida opiskella lähikoulussaan siten, että tavanomaista syvällisempää ja nopeammin etenevää ohjausta on saatavilla.

Lapset tarvitsevat parempaa päivähoitoa pienemmissä ryhmissä lähellä kotia tai vanhempien työpaikkaa. Perheiden tarpeet ovat erilaisia ja siksi tarvitaan monimuotoisia päivähoitopalveluita. Avointa varhaiskasvatustoimintaa on vahvistettava päivähoitopalvelujen rinnalla. Lisäksi perheillä pitäisi olla mahdollisuus hoitaa pieniä lapsia kotona kohtuullisella perustoimeentulolla. Päivähoitopaikka on subjektiivinen oikeus silloinkin, kun toinen vanhemmista on syystä tai toisesta kotona. Pienet koululaiset tarvitsevat laadukasta iltapäivähoitoa ja turvallisen koulumatkan. Valtion on turvattava kunnille riittävät resurssit sekä ennalta ehkäisevään että korjaavaan työhön. Jos perheissä on erityisiä ongelmia, tarvitaan erityistä tukea. Varhain.

Nuoria koskevissa kysymyksissä valtaa ja vastuuta on annettava nuorille itselleen. Nuorille on annettava vapaata julkista tilaa jossa on mahdollisuus rauhoittua ja riehaantua. Leikkidemokratian sijaan nuorille on saatava edustus heidän asioitaan ja asemaansa käsitteleviin työryhmiin ja

neuvottelukuntiin. Tätä voidaan toteuttaa muun muassa antamalla nuorisovaltuustoille mahdollisuus nimetä edustajansa soveltuvin osin lautakuntiin, toimikuntiin sekä valtuustoon. Kunnallisvaalien äänestysikäraja on laskettava 16 vuoteen. Oppilaskuntien asemasta kaikissa oppilaitoksissa on määrättävä lailla. Nuorisjärjestöjen tukia on osoitettava oma-aloitteiseen toimintaan ja harrastuksiin.

Kunnille on kehitettävä parempia kannustimia kuntaliitosten lisäämiseksi. Erityisenä tavoitteena on oltava suurten kaupunkiseutujen eheyttäminen. Maankäytön ja liikenteen suunnittelu edellyttää toimivaa ja demokraattista seutuhallintoa. Myös valtioiden ja kuntien keskinäistä tehtävänjakoa on voitava arvioida uudelleen. Maakuntavaltuustot on valittava vaaleilla kunnallisvaalien yhteydessä.

Myös lasten äänen pitää kuulua yhdyskuntasuunnittelussa. Lähiympäristön on palveltava kaikkia. Kaavoituslainsäädäntöä on tiukennettava, jotta ympäristönäkökohtien yli ei voida kävellä alue- tai paikallispoliittisista syistä.

Joukkoliikenne on suunniteltava niin, että se on sujuvaa, toimivaa ja edullista. Eheä yhdyskuntarakenne takaa, että mahdollisimman monet löytävät päivittäiset palvelunsa kävely- tai pyörämatkan päästä. Pääkaupunkiseudulla on otettava käyttöön ruuhkamaksut, ja niiden tulot on käytettävä joukko- ja kevyenliikenteen kehittämiseen. Valtakunnallisesti on siirryttävä paikannukseen perustuviin tienkäyttömaksuihin, jotka porrastetaan ajan, paikan ja päästöjen mukaan. Järjestelmä on toteutettava niin, ettei se vaaranna yksityisyyden suojaa. Syrjäseutujen palvelut pitää taata esimerkiksi monitoimisten palvelupisteiden avulla, joissa voi hoitaa ostosten lisäksi esimerkiksi Kela-asiat.

Kaupallisten tilojen lisäksi asutuskeskuksiin tarvitaan muita julkisia tiloja. Yrityksillä ei voi olla oikeutta rajata julkisen tilan perimmäisiä yksiköitä, katuja ja toreja, omaan käyttöönsä kattamalla niitä tai sisällyttämällä niitä kauppakeskuksiin. Julkisessa tilassa on oltava oikeus oleskella ilman ostopakkoa.

Alueelliset keskuksat on kytkettävä toisiinsa raiteilla. Liikenneinvestoinnit on kohdistettava ensisijaisesti juniin ja pikaraitiotieihin: suurilla kaupunkiseuduilla on siirrettävä joukkoliikennettä kiskoille ja kaksoisraiteita on lisättävä. Autoilun vähentäminen tekee ympäristöstä miellyttävämmän, vähentää päästöjä, edistää terveyttä ja lisää kaupunkien keskustojen vetovoimaa. Joukkoliikenteestä on tehtävä yhä houkuttelevampi vaihtoehto yksityisautoilulle. Vihreiden tavoitteena on, että uusiutuvalla energialla toimiva entistä nopeampi raideliikenne tekee Suomen sisäiset lentoreitit tarpeettomiksi. VR:n toiminnassa tärkeintä ei ole tuotto vaan toimivuus, palvelutaso ja ympäristöystävällisyys. Rail Baltica, eli nopea junayhteys Suomesta Baltian maiden kautta Keski-Eurooppaan, on toteutettava. Lentoliikenteen polttoaineesta on maksettava polttoaineveroa vähintään saman verran kuin muissakin liikennemuodoissa.

Kattavasti toimivien joukkoliikennepalveluiden turvaamiseksi joukkoliikenne on suunniteltava seudullisesti tai maakunnallisesti. Maaseudun joukkoliikenteen pitää perustua älykkääseen kutsuliikenteeseen. Uuteen järjestelmään siirryttäessä pitää maaseudun joukkoliikenteen toimivuus taata.

Julkista liikennettä on parannettava, mutta on myös vähennettävä turhaa liikkumista. Valtion tulee siirtyä etätyöskentelyyn eturintamassa. Kunnalliseen päätöksentekoon ja järjestötoimintaan on voitava osallistua etänä. Uusia moottoriteitä ei enää tarvita.

Kevyttä liikennettä tulee lisätä kehittämällä kevyen liikenteen verkostoa esteettömäksi, turvalliseksi ja helppokäyttöiseksi. Tämä voidaan toteuttaa mm. erillisillä pyöräkaistoilla, katetuilla pyöräparkeilla, pyöräpumpuasemilla ja pyörätaskuilla.

Vihreä laatuyhteiskunta tarjoaa kestäväää taloutta, työtä ja hyvinvointia

Yhteiskuntapolitiikassa tarvitaan perustavaa muutosta: väestö ikääntyy, työn globaali uusjako vie tuotantoa ulkomaille ja ilmastokriisin voittaminen vaatii suuria ponnistuksia. Tarvitaan vihreää talouspolitiikkaa. Vihreä talous on tieto- ja palveluvaltainen, energiatehokas ja säästeliäs. Se tuottaa parempaa elämää paremmassa ympäristössä ja ottaa huomioon myös tulevien sukupolvien oikeudet käytettäessä rajallisia luonnonvaroja.

Vihreässä laatuyhteiskunnassa tavoitellaan kestävämpää ja onnellisempaa elämää, jossa sivistys ja koulutus ovat itseisarvoja. Perinteisin mittarein mitattu talouskasvu kohentaa kyllä talouden suorituskuntoa, mutta ihmisten hyvinvoinnissa tällainen kasvu ei ole näkynyt enää vuosiin. Lisäksi BKT on ekologisesti sokea.

Taloutta mittaavan bruttokansantuotteen rinnalle tarvitaan kestävään hyvinvoinnin mittareita. Esimerkiksi aidon kehityksen indikaattori GPI ottaa huomioon hyvinvoinnin eri ulottuvuudet, kuten sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ympäristön tilan.

Vihreä talouspolitiikka luo kestävään perustan uudelle hyvinvointiyhteiskunnalle

Vihreän talouspolitiikan lähtökohdat ovat yrittäjyys, kotimainen osaaminen, tutkimus, pitkälle jalostetut tuotteet, monipuolisen palvelutalouden vahvistaminen, energiatehokkuus, säästäväinen luonnonvarojen käyttö ja uusiutuva energia.

Haluamme tehdä yrittämisestä helpompaa: yrittäjän palvelut pitää saada yhdeltä luukulta ja ensimmäisen työntekijän palkkaamista on helpotettava. Yrittäjän sosiaaliturvaa pitää parantaa. Lisäksi pitää madaltaa kynnystä perustaa yritys (nopeus, helppous, kustannukset) ja lisätä yrittäjäkoulutusta oppilaitoksissa. Tarvitsemme lisää pieniä ja keskisuuria yrityksiä, koska ne työllistävät suhteessa enemmän kuin automatiikkaa hyödyntävät suuret yksiköt. On tuettava sellaisten yhteiskunnallisten yritysten toimintaa, jotka toimivat markkinoilla yhteiskunnallisten ja/tai ympäristöhaasteiden ratkaisemiseksi ja jotka sijoittavat suurimman osan voitostaan näiden haasteiden ratkaisemiseen.

Suomesta on tehtävä energiaa ja materiaaleja tehokkaimmin ja säästeliäimmin maailmassa käyttävä talous. Puhtaan teknologian alat kasvavat vahvasti maailmalla, ja myös perinteisten alojen yrityksille tulee luoda mahdollisuuksia vähentää ympäristökuormitustaan. Teollisuuden energiansäästö- ja energiatehokkuushankkeille on myönnettävä investointitukia. Julkiset hankinnat on tehtävä niin, että energia- ja materiaalitehokkuus, muut ympäristönäkökohdat ja eettinen tuotantotapa sekä muut ympäristönäkökohdat huomioidaan nykyistä paremmin koko elinkaaren ajalta.

Uudisrakennusten energianormeja on kiristettävä asteittain, kunnes siirrymme kokonaan passiivitaloihin. Rakennusten energiatehokkuutta on parannettava peruskorjausten yhteydessä ja sitä on tuettava kannustimin, kuten kotitalousvähennyksen kautta. Kodinkoneiden energianormeja on kiristettävä sitä mukaa kuin tekniikka kehittyy. Puolueetonta kulutus- ja energianeuvontaa on oltava saatavilla kautta maan. Jokaisen tulee saada tarpeeksi ohjaavaa tietoa omasta energiakulutuksestaan esimerkiksi huoneistokohtaisin energiankulutusmittarein voidakseen vaikuttaa siihen itse.

Materiaalitehokkuudelle tulee asettaa energiatehokkuuden tapaan sitovia tavoitteita. On siirryttävä vedenkulutuksen asuntokohtaiseen mittaamiseen myös kerrostaloissa. Jätteen tuottaminen on tehtävä kannattamattomaksi. Kierrätisyhteiskunnassa tavaroiden korjaaminen sekä raaka-aineiden

uudelleen hyödyntäminen on kätevää ja taloudellisesti järkevää.

Ydinvoima ei ole ratkaisu energiaongelmiin - Suomen on oltava uusiutuvan energian ja vihreän teollisuuden edelläkävijä. Se vaatii rohkeutta omiin kokeiluihin kansainvälisten kokemusten odottelun sijaan. Älykkäät sähköverkot, passiivitalot, nolla- ja plusenergiatalot, pientuulivoima, aurinkovoima ja sähköautot ovat tulevaisuutta, jota on ryhdyttävä tekemään nyt. Sähkö- ja biokaasuautot tulee määräaikaisesti vapauttaa veroista. Pienten kuntien taajamissa on siirryttävä kaukolämmön käyttöön kaavoituksen ja täydennysrakentamisen avulla.

Syöttötariffit on saatava kaikille uusiutuville energianlähteille. Pientalojen lämmityksessä on ohjattava siirtymään öljystä ja suorasta sähkölämmityksestä maalämpöön ja pelletteihin. Kotien hajautettuun energian pientuotantoon tulee kannustaa. Maatilojen ja kaatopaikkojen biokaasu pitää saada hyötykäyttöön. Hevosien lanta tulee luokitella kasviperäiseksi jätteeksi, jotta hevostiloilla voidaan käyttää energiaa tehokkaasti. Turpeen syöttötariffeista ja verotuista tulee luopua. Turpeen, kivihiilen ja maakaasun käytöstä on luovuttava asteittain.

Puu on yhä tärkein luonnonvaramme. Puuta pitää käyttää yhä monipuolisemmin ja samalla sen jalostusastetta on nostettava: ei tehdä vain paperia ja sellua, vaan myös lääkkeitä, biomuoveja, taloja ja huonekaluja. Suomen koko metsäsektorin on monipuolistuttava. Se on sekä talouden että ympäristön etu.

Vihreä talous luo työpaikkoja koko Suomeen. Vihreä aluepolitiikka nojaa alueiden omiin vahvuuksiin, joita voidaan tukea alan koulutuksella, kehittämistyöllä, tutkimuksella ja yritystukien suuntaamisella. Metsä- ja peltoenergian edistämässä on edelleen paljon tekemistä. Koko maan kehittämistä tukevat myös laajakaistan ulottaminen joka niemeen ja notkoon sekä junayhteyksien määrätietoinen lisääminen. Etätyö on mahdollista muuallakin kuin kasvukeskuksissa, jos rakenteet tarjoavat tukea.

Suomalainen maatalous- ja elintarviketuotanto voi kilpailla vain puhtaudella, laadulla ja eettisyydellä. Luomutuotanto ansaitsee vihdoin määrätietoista edistämistä. Sen määrässä ja markkinoiden koossa on päästävä vähintään Tanskan ja Ruotsin rinnalle poistamalla markkinaketjun pullonkauloja sekä lisäämällä kaupan ja tuottajien yhteistyötä. Luomu ja lähiruoka ovat myös aluepolitiikkaa. Muun maataloustuotannon ekologista jalanjälkeä on pienennettävä ja kestävyyttä lisättävä kohdentamalla tukia kotimaisten rehuksien viljelyyn, suorakylvöön siirtymiseen ja perinnemaisemien ylläpitämiseen. Valtion antamaa elintarvikkeiden menekkikampanjoiden tukea on suunnattava luomutuotannolle.

Kuntien, valtion ja muiden julkishallinnollisten yhteisöjen hankinnoissa on otettava ensisijaiseksi kriteeriksi tuotteiden ekologinen ja eettinen kestävyys ottaen huomioon valmistus, kuljetus ja käyttö. Epäeettisesti tuotettujen hyödykkeiden kaupan valvontaa tulee tehostaa.

Eläinten hyvinvointi ja niiden mahdollisuus lajityypilliseen, elämisen arvoiseen elämään on turvattava eläinsuojelulainsäädännöllä ja sen noudattamisen tehostetulla valvonnalla. Tuotantoeläinten kohtelua on muutettava ekologisesti ja eettisesti kestäväälle pohjalle. Kasvattajia on tuettava eläinten olosuhteiden ja hoidon kehittämisessä. Kaiken ei pidä olla sallittua talouden nimissä, minkä takia turkistarhaus on lopetettava siirtymäajan jälkeen. Ennen koko maailman kattavaa kieltoa ulkomailla tuotetut turkikset on asetettava tuontikieltoon. Geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi on tuettava perinteisten maatiaislajikkeiden ja -rotujen säilyttämistä. Geenimanipulaatioon perustuvaa tuotantoa ei tule Suomessa sallia ilman perusteellisia tutkimuksia ja ympäristövaikutusarvioita.

Koe-eläinten käyttöä tutkimuksessa on vähennettävä. On laadittava kansallinen ohjelma vaihtoehtoisten tutkimusmenetelmien edistämiseksi ja suunnattava julkinen rahoitus koe-eläinten

käytöstä uusiin tieteen menetelmiin.

Sivistys ja korkea osaaminen ovat Suomelle hyvä tulevaisuudenturva. Yliopistojen ja korkeakoulujen perusrahoitusta on vahvistettava. Akateemista vapautta ja yliopistojen itsehallintoa pitää varjella. Vain mahdollisuus ajatella vapaasti ja kokeilla uutta synnyttää todellista luovuutta ja innovaatioita.

Koulutuksen on oltava maksutonta esikoulusta tohtorin tutkintoon – myös toista tutkintoa opiskeleville ja EU- tai ETA-maiden ulkopuolelta tuleville ihmisille. Korkeakoulutuksen kansainvälistyminen on Suomelle tärkeä tavoite. Käynnissä oleva maksullisuuskokeilu tulee lopettaa. Maksuton koulutus perus-, toisella ja korkea-asteella on kirjattava perustuslakiin.

Tieteen tehtävänä on palvella ihmiskuntaa. Valtion on varmistettava riittävä rahoitus laadukkaalle perustutkimukselle. Korkeatasoisen perustutkimuksen pohjalta yliopistot voivat tehdä hedelmällistä yhteistyötä soveltavassa tutkimuksessa elinkeinoelämän ja muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Erityisesti ammattikorkeakouluilla on tärkeä tehtävä alueellisen kehityksen rakentamisessa.

Laajalla yleissivistyksellä on itseisarvo. Perus- ja lukiokoulutusta ei pidä arvioida ainoastaan työelämän tarpeiden perusteella. Hyvä ja yleissivistävä peruskoulutus on myös toimivan demokratian ja vilkkaan kansalaisyhteiskunnan elinehto. Taiteella on suuri merkitys hyvinvoinnin tuojana. Taiteen tekemistä ja siitä osalliseksi pääsemistä tulee tukea kaikin tavoin. Taidekasvatus täytyy saada kaikkien lasten ulottuville.

Ammatillisen koulutuksen laatua on parannettava ja toisen asteen opiskelupaikka pitää taata jokaiselle nuorelle. Aloituspaiikkoja tulee lisätä hyödyntäen laadullisen ennakoinnin antamaa tietoa. Ammatillista koulutusta on oltava tarjolla ympäri Suomea erilaisissa ympäristöissä. Korkeakoulutuksen alueellista sijoittumista on aina tarkasteltava valtakunnallisesti huomioiden alueellinen koulutustarve. Opinto-ohjauksen resursseja on lisättävä kaikilla opetusasteilla.

Tekijänoikeuslaki on tietoyhteiskunnan perustuslaki. Nykyinen lainsäädäntö on jäänyt teknisen kehityksen jalkoihin. Pahimmillaan tekijänoikeuslaki tulee uuden luovuuden tielle estämällä vanhan hyödyntämistä uusien teosten raaka-aineena. Toisaalta elinkeinoelämä on pyrkinyt hivuttamaan tekijöille kuuluvia oikeuksia itselleen. Oikeudet kuuluvat aina ensisijaisesti tekijälle, eivät tuottajalle.

Tietoyhteiskunta perustuu tiedon tuottamiseen, hyödyntämiseen ja jakamiseen sekä mahdollisuuteen päästä tietoon käsiksi. Tietoyhteiskunnassa myös kysymys tiedon omistamisesta on uudella tavalla merkittävä.

Tietoyhteiskunnassa tekijänoikeuslain tulee kannustaa tuottamaan ja hyödyntämään sisältöjä, palveluita, tiedettä ja taidetta. Teokset tarvitsevat suojaa myös jatkossa, sillä tekijänoikeudet tukevat luovan työn edellytyksiä.

Tietotekniikan ja mediaympäristöjen muutosten vuoksi tekijöiden, kuluttajien ja välittäjien oikeuksille on löydettävä nykyistä toimivampi tasapaino. Suoja-aikoja on kohtuullistettava ja yhdenmukaistettava. Suoja-aika on sidottava teoksen syntyhetkeen eikä tekijöiden kuolemaan. Patenttien puolestaan tulee kannustaa teknisten keksintöjen tuottamiseen. Tietokoneohjelmistojen, geenien tai algoritmien ei pidä olla patentoitavissa.

Tekijänoikeusjärjestelmän selkeys on varmistettava, jotta tavallinen kansalainen tietää, mikä tietoyhteiskunnan arjessa on sallittua ja mikä ei.

Perustuslaki säätää oikeudet kulttuuriin ja sivistykseen ihmisten perusoikeuksiksi. Sama periaate on ulotettava myös sähköiseen aineistoon. Pääsy nettiin on jokaisen kansalaisen perusoikeus. Sananvapaus ja yksityisyyden suoja on turvattava kaikille myös Internetissä.

Kirjastot ovat toimineet sivistysperintömme inhimillisinä käyttöliittyminä. On tärkeää, että kirjastot säilyttävät perinteisen tehtävänsä ja maksuttomuutensa, vaikka kasvava osa niiden tarjonnasta muuttuisikin digitaaliseksi. Kirjastolaitoksen on tarjottava tukipalveluita tietoyhteiskunnassa selviämiseen. Koulutusjärjestelmän on tarjottava mediakasvatusta. Informaation käsittelyn taito on tietoyhteiskunnan lukutaitoa.

Yleisradiolla on keskeinen tehtävä kulttuurin synnyttämisessä, levittämisessä ja taltioinnissa. Sen toimintaedellytykset on turvattava.

Tekijänoikeuslainsäädäntö ei saa olla esteenä kansallisesti tärkeiden arkistojen, kuten esimerkiksi sanomalehtien ja Yleisradion aineistojen, avaamisessa yleisölle myös netissä. Kartta-aineistot, säätiedot, tilastot ja vastaava julkisin varoin tuotettu tieto tulee saada julkiseen käyttöön. Julkishallinnon ja julkisomisteisten organisaatioiden tuottamat julkiset tietovarannot tulee saada laadukkaina maksutta saataville verkkoon myös koneluettavassa muodossa.

Koulujen, kirjastojen, virastojen yms. tietojärjestelmissä on sitouduttava avoimiin standardeihin ja avoimiin rajapintoihin.

Oikeudenmukaisuutta ja elämänlaatua

Vihreä talouspolitiikka tavoittelee elämänlaatua ja oikeudenmukaisuutta: sitä, että kaikista huolehditaan. Tuloeroja on pienennettävä ja köyhyyttä vähennettävä. Lasten luokkayhteiskunta on vihdoin purettava. Myös työelämän on joustettava elämäntilanteiden mukaan.

Perusturvaa on parannettava köyhyyden voittamiseksi. Erityisesti työttömien perusturvaan tarvitaan korotus. Toimeentulotuen perusosa on siirrettävä Kelan maksettavaksi. Se helpottaa merkittävästi köyhimpien asemaa, kun käytännöt yhdenmukaistuivat ja byrokratia vähenee. Puolison ja vanhempien tulojen vaikutus eri etuuksiin pitää poistaa. Työttömyysturvan omavastuuajasta on luovuttava, jotta kaiken työn vastaanottaminen olisi taloudellisesti kannattavaa. Perusturva ei saa katketa ihmisen elämäntilanteen muuttuessa. Myös ansiosidonnaisille etuuksille on päästävä nykyistä lyhyemmällä työpatkällä. Peruspäivärahan korotusta ei saa sitoa ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan.

Opiskeleminen on käsitettävä opiskelijoiden työksi, josta hyötyy koko yhteiskunta. Opiskelijoiden päivittäinen toimeentulo on turvattava riittävällä opintotuella, joka on sidottava indeksiin. Opintotukea saavat tulee saattaa muiden edunsaajien kanssa samalle viivalle. Jatko-opiskelijat putoavat helposti tyhjän päälle. Väliinputoamisen estämiseksi heidät tulee rinnastaa oman tilanteensa mukaan joko opiskelijoihin, työssä käyviin tai työttömiin, ja heidän tulee nauttia näiden ryhmien kanssa tasavertaisia etuuksia.

Vihreiden tavoitteena on kaikille kansalaisille kuuluva nykyiset minimietuudet korvaava perustulo. Se on paras tapa järjestää perusturva niin, että kaikkien toimeentulo taataan. Työn vastaanottamisen tulee kannattaa aina. Perustulo sopii ratkaisuksi kaupunkien epätyypillistyville työmarkkinoille ja myös maaseudulle, jossa toimeentulo saattaa yhtä lailla koostua useista pienistä puroista. Myös huomattava osa yrittäjistä hyötyy perustulosta. Perustulo on parasta työllisyyspolitiikkaa, koska se parantaa työnteon kannattavuutta ja samalla vapauttaa työvoimaa yrittäjien käyttöön. Työ on jakautunut epätasaisesti. Yksillä sitä on liikaa, toisilla ei lainkaan. Joustavamman tukijärjestelmän tavoitteena on myös tämän epäsuhdan tasaaminen.

Työelämästä pitää tehdä reilumpi. Perusturvan uudistuksen lisäksi myös työlainsäädäntöä on päivitettävä ajan tasalle. Eläkemaksuvelvollisuuden on koskettava myös palkkioita. Sijaisille, osa-aikaisille, määräaikaisille työntekijöille, itsensä työllistäville sekä apurahalla eläville on saatava mahdollisimman samanlaiset edut kuin kiinteässä kuin työsuhteessa olevilla jo on. Työntekijään rinnastettaville alihankkijoille on pitkäkestoisemmissa yhteistyösuhteissa taattava samankaltainen turva kuin vakinaiselle työvoimalle. Työlainsäädännöllä on taattava mahdollisimman tasapuoliset oikeudet kaikille työntekijöille. Oikeus vuosiloman kertymiseen on oltava samanlainen työsuhteen pituudesta riippumatta. Lomapankkijärjestelmällä mahdollistetaan vuosiloma myös usean työnantajan välillä sukuloiville pätkä- ja silpputyön tekijöille. Pienyrittäjien sosiaaliturvaa pitää parantaa.

Työurien pidentäminen on välttämätöntä vastattaessa ikääntymisen haasteeseen. Työelämän laadun kehittäminen on paras tapa pidentää työuria. Ihmisten jaksamista työelämässä on parannettava sekä työpaikan sisäisillä järjestelyillä että henkisellä työsuojelulla. Kaikkinaiseen syrjintään, ikäsyrjintä mukaan lukien, on entistä ponnekkaammin puututtava. Myös työn on joustettava erilaisissa elämäntilanteissa ja työuran loppupäässä. Joskus on voitava löysätä tahtia esimerkiksi omaisen hoivaamisen tai oman jaksamisen vuoksi. Työuran ja oppimisen joustavaa yhteensovittamista on helpotettava sen sijaan että kannustetaan suorittamaan yksi ajallisesti rajattu tutkinto ja aloittamaan työura vasta sen jälkeen. Kotona lastaan hoitavien vanhempien eläke- ja sosiaaliturvaa on parannettava. Ennalta ehkäisevää työterveyshuoltoa on lisättävä ja sen on ulotuttava myös toistuviiin lyhytaikaisiin työsuhteisiin. Sijaisten ja määräaikaisten työntekijöiden oikeusturvaa on parannettava.

Vihreä verouudistus

Suomi tarvitsee vihreän verouudistuksen, joka lisää oikeudenmukaisuutta ja vähentää ympäristön kuormitusta. Talouskriisin aiheuttama velkaantuminen ja väestön ikääntymisestä johtuva valtiontalouden kestävyysvaje vaativat veropohjan laajennusta ja verokertymän kasvattamista. Toisaalta tarve pidentää työuria edellyttää, että verotus kannustaa työhön. Verojen korottaminen ei ole itsetarkoitus, mutta Vihreät mieluummin korottaa veroja kuin leikkaa hyvinvointipalveluita tai sosiaaliturvaa.

Kestävä julkinen talous edellyttää korkeaa työllisyyttä, joten verotuksen tulee kannustaa työn tekemiseen ja teettämiseen. Siksi verotuksen kiristykset on parempi aloittaa muista veroista kuin ansiotuloveroista. Pienituloisten verotusta pitää keventää työnteon kannattavuuden parantamiseksi.

Vihreät haluaa siirtää verotuksen painopistettä kulutus- ja ympäristöveroihin. Ympäristöverot ohjaavat kulutusta ja tuotantoa kestäville urille ja samalla vahvistavat julkista taloutta. Verotuksen ympäristöohjaavuutta on parannettava erityisesti päästökauppasektorin ulkopuolella eli asumisessa, liikenteessä, maataloudessa ja jätepolitiikassa. Olemme valmiita myös arvonnäköveron maltilliseen korotukseen, koska yhtä suuren verotuoton kerääminen muita veroja korottamalla on vaikeaa.

Vihreän verouudistuksen tavoitteena on myös oikeudenmukaisuus. Verokorotusten ja sosiaaliturvan kehittämisen muodostaman kokonaisuuden on oltava sellainen, ettei taakka käy pieni- ja keskituloisille kohtuuttomaksi. Kulutukseen ja ympäristön kuormittamiseen kohdistuvat veronkorotukset koskettavat suhteessa voimakkaammin pieni- kuin suurituloisia. Siksi veropaketissa on oltava osia, jotka kohdistuvat voimakkaammin suurituloisiin.

Kaikkien on osallistuttava talouskriisin laskujen maksamiseen. Pääomatuloja saavien on kannettava osansa kasvavasta verotaakasta. Tuloerojen kaventaminen vaatii pääomatulojen verotuksen kiristämistä. Työpaikkojen luomiseksi ja investointeihin kannustamiseksi voidaan

yhteisöveroa maltillisesti laskea.

Vihreät kannattaa kiinteistöveron korottamista. Kiinteistövero on Suomessa kansainvälisesti verrattuna alhainen. Veron tuottoa tarvitaan parantamaan kuntien taloutta, mihin se sopii hyvin, koska verotuotto ei riipu talouden suhdanteista. Kiinteistövero tulee porrastaa niin, että se kannustaa parantamaan asumisen energiatehokkuutta. Lisäksi kokonaisuudessaan 13 miljardin verovähennykset on käytävä kriittisesti läpi. On mietittävä huolellisesti, ovatko ne verotuksen kokonaisuuden kannalta järkeviä ja toteuttavatko ne aiottua tavoitetta parhaalla mahdollisella tavalla. Vuokra- ja omistusasumisen verotuskohtelu tulee saattaa toisiaan vastaaviksi. Työsuhdeautojen verotusta pitää kiristää, ja autoverot on porrastettava jyrkemmin niiden tuottamien päästöjen mukaan.

Tuloerotuksen progressiivisuus on säilytettävä, se on edelleenkin tärkein tulontasauksen keino. Pienituloisten verotusta pitää pystyä keventämään, jotta köyhyys vähenisi ja työnteko olisi kannattavampaa. Perusvähennystä ja ansiotulovähennystä on korotettava. Alle tuhannen euron kuukausitulot pitää saada kokonaan verovapaiksi.

Harmaan talouden torjuntaa on tehostettava. Euroopan unionin päätöksenteossa Suomen on oltava aloitteellinen haitallisen verokilpailun vähentämisessä ja veroparatiisien sulkemisessa sekä edistettävä kansainvälisen rahoitusmarkkinaveron käyttöönottoa.

Yhdistysten verokohtelua tulee selkeyttää ja yhtenäistää eikä yhdistysten yleishyödyllistä toimintaa tule rinnastaa yritystoimintaan.

Verorahat on käytettävä tehokkaasti laadukkaiden palveluiden tuottamiseen, ei byrokratiaan. Jäykkien tuottavuusohjelmien sijaan tarvitaan parempaa ymmärrystä siitä, miten julkisten palveluiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta voidaan mitata ja kehittää. Palveluita järjestettäessä on suositettava toimintatapoja, jotka tutkitusti ovat aidosti vaikuttavia ja karsittava sellaisia käytäntöjä, joiden vaikuttavuus on heikkoa tai siitä ei ole näyttöä.

Vihreys on vastuuta koko maailmasta

Vihreiden tavoitteet eivät pysähdy valtioiden rajoille. Ihmisoikeudet, ympäristönsuojelu ja talouden ohjaus vaativat kansainvälistä päätöksentekoa. Vihreät kannattavat monenkeskistä yhteistyötä moninapaisessa maailmassa.

Kansainvälisiä rakenteita on demokratisoitava. Ihmisten ja ympäristön oikeuksien kannalta olennaisista kysymyksistä on saatava aikaan sitovia kansainvälisiä sopimuksia. YK-järjestelmää on uudistettava, jotta monenkeskiset neuvotteluprosessit saadaan etenemään. EU:lle riittää yksi yhteinen tuoli turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten joukossa.

Ilmastonsuojelussa Suomen on ryhdyttävä kansainvälisesti aktiiviseksi aloitteentekijäksi. Kehityspolitiikassa on viimein täytettävä 0,7 prosentin sitoumus kehitysyhteistyömäärärahojen tasosta - ilman keinotekoista paisuttelua. Kehitysyhteistyöhön käytettäviä määrärahoja on käytettävä vain kehitysyhteistyöhön, ei esimerkiksi pakolaiskuluihin tai ilmastomuutoksen vastaiseen taisteluun. Kehitysavusta katettava stipendijärjestelmä ei hyödyttäisi kehitysmaita, vaan olisi suoraa tulonsiirtoa valtiolta Suomen korkeakouluille.

Suomen kehityspolitiikan on lähdettävä köyhyyden vähentämisestä ja kehitysmaiden omista lähtökohdista, ei suomalaisen vientiteollisuuden tarpeista. Kehittyneiden maiden on hoidettava jätteensä itse. Ympäristöongelmia ei voi ulkoistaa köyhien maiden kannettaviksi. Kehitysapua

annettaessa on arvioitava sen sukupuolivaikutuksia.

Maailman väestönkasvun hidastaminen on välttämätöntä ekosysteemien kestäkyvyille. Kehitysyhteistyön tärkeä osa onkin tehokkaiden ehkäisykeinojen ja valistuksen jakaminen sekä tyttöjen ja naisten koulutus.

Kauppapolitiikalla ei pidä tuhota kehitysyhteistyön saavutuksia. Kauppapolitiikassa on tunnustettava köyhimpien maiden oikeus suojata omaa talouttaan ja luonnonvarojaan. Muuten on pyrittävä vapaakauppaan. Kaupan vapaus ei ole itseisarvoista, vaan keino, jota on suositettava silloin kun se johtaa kehittyvien maiden vaurastumiseen. Kehitysmaiden vaurastuminen hillitsee myös väestönkasvua, jota on pyrittävä hidastamaan myös muin toimin.

Globaalin oikeudenmukaisuuden toteutuminen vaatii kansainvälisen talouden rakenteiden muutosta. Kansainväliset finanssimarkkinat tarvitsevat parempaa säätelyä ja lisää läpinäkyvyyttä. Veroparatiisit on suljettava ja koko maailma on verolle pantava. Lisäksi kehitysmaiden epäoikeudet velat on mitätöitävä. Myös kansainväliset talousinstituutiot (Maailman kauppajärjestö WTO, Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ja Maailmanpankki) kaipaavat uudistamista ja demokratisointia. Ääni per dollari -periaatteesta on luovuttava: etelän ja pohjoisen vaikutusmahdollisuudet on saatava samalle viivalle myös näissä järjestöissä.

Suomen on vastattava maanpuolustuksesta, sen voimavaroista ja kriisinhallintaoperaatioista hyvässä yhteistyössä muiden EU-maiden kanssa. Kannatamme valikoivaa ja sukupuolineutraalia asevelvollisuutta. Tehokkaammin järjestetty eli lyhyempi asepalvelus nopeuttaisi nuorten työmarkkinoille pääsyä. Emme pidä Suomen Nato-jäsenyyttä tarpeellisena.

Suhteita Venäjään on monipuolistettava, ja arjen kanssakäymistä on tuettava niin kaupan, koulutuksen, kulttuurin kuin inhimillisen vuorovaikutuksen alueilla. Arktisessa yhteistyössä Suomen on panostettava ympäristökysymyksiin.

Suomalainen ihmisoikeus- ja demokratiaosaaminen on hyvä vientituote, tosin näillä alueilla myös oma pääty on pidettävä puhtaana nykyistä paremmin. Suomen on kiinnitettävä huomiota omiin ihmisoikeusrikkomuksiinsa ja otettava Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen langettamat tuomiot tosissaan. Siviilipalvelus on lyhennettävä vastaamaan lyhintä asepalvelusaikaa ja totaalikieltäytyjien vankilatuomioista on luovuttava välittömästi. Saamelaisia koskeva, alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva ILO:n sopimus on ratifioitava. Rypäleasideen täyskieltoa vaativa sopimus astuu voimaan elokuussa 2010 ja Suomen on ratifioitava myös se. Aseviennin säätelyä on tiukennettava, jotta suomalaisia aseita ei päätyisi sotaakäyviin maihin.

Ihmisoikeuskysymyksiä on nostettava rohkeasti esiin kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. Helsinki on antanut nimensä prosessille, joka on edistänyt ihmisoikeuksien toteutumista yleismaailmallisesti. Tätä nimeä on syytä vaalia myös jatkossa.

Suomea pitää kehittää rauhanrakentamisen suurvaltana. On velvollisuutemme hyödyntää ja soveltaa osaamista, jota rauhanrakentamisessa on jo kertynyt. Operaatioihin osallistumiseen tarvitaan kuitenkin selkeämpiä kriteereitä. Kriisinhallinnan tehtävänä on ehkäistä kansanmurhia ja pyrkiä konfliktin kestävään ratkaisemiseen. Lähtökohtana on aina oltava kaikkien osapuolten kanssa neuvottelemisen.

Afganistanissa, kuten kaikilla muillakin kriisialueilla, Suomen on tuettava neuvotteluratkaisujen etsimistä, ja asetettava neuvottelujen käynnistyminen operaation jatkamisen tavoitteeksi. Afganistanin hallitusta on pystyttävä painostamaan sitoutumaan edes perustavimpiin ihmisoikeusperiaatteisiin.

Vihreät kannattavat vahvaa, avointa ja demokraattista Euroopan unionia. Edelleen jatkuvassa Euroopan yhdentymisen prosessissa on erityisesti vahvistettava kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, vähemmistöjen oikeuksia, ilmastonmuutoksen torjuntaa, talouden hallintaa ja ympäristön kestävyyttä. Toiminta Euroopan unionissa on sisäpolitiikan luonteva jatke.

EU:n ulkopoliittikkaa tulee ohjata kauppapoliittisten intressien sijaan Lissabonin sopimukseen kirjatut unionin arvot, kuten rauha, ihmisoikeudet, demokratia, oikeusvaltioperiaate ja köyhyyden vähentäminen.

Vihreät ajavat EU:ssa on samoja asioita kuin kotimaassa: lempeämpää, demokraattisempaa, avoimempaa ja ekologisempaa yhteiskuntaa, joissa asuvilla ihmisillä on nykyistä paremmat mahdollisuudet toteuttaa mahdollisuuksiaan ja elää täyttä elämää taustoistaan riippumatta.